

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ**

**Екскурсія як засіб розвитку мовлення
у дітей старшого дошкільного віку**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 471 групи

Спеціальності 012 Дошкільна освіта

Освітньо-професійної (наукової)

програми Дошкільна освіта

Каменевська Діана Володимирівна

Керівник к. філол. н., доцентка Мироненко О.В.

Рецензент вчитель початкових класів,

спеціаліст другої категорії

ЗЗСО № 41 Херсонської міської ради

Жорнова О.Г.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСКУРСІЇ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	5
1.1 Експурсія, її види та характеристика.....	5
1.2 Значення експурсії як засобу розвитку мовлення у дітей старшого дошкільного віку.....	10
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА РОБОТИ НАД РОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ЕКСКУРСІЇ	16
2.1 Аналіз програм та науково-методична література.....	16
2.2 Система вправ для розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку під час експурсії.....	20
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	27
ДОДАТКИ	31

ВСТУП

Актуальність теми. Мовлення є свідченням мовної культури особистості, її психічного та особистісного розвитку. Він займає важливе місце в ряді психологічних механізмів різних типів і форм мовлення, процесі формування і розвитку мовлення у дітей, психологічні основи педагогічного керівництва в цьому процесі привертають увагу багатьох психологів і повинні бути враховані рахунок. Щороку життя ставить більш високі вимоги не тільки до дорослих, але й до дітей: кількість знань, які вони повинні засвоїти, постійно зростає. Щоб допомогти дітям впоратися зі складними завданнями, які їх чекають, потрібно подбати про своєчасне і повне формування їх мовлення. Це головна умова успішного навчання та виховання. Мова людини не є вродженою, вона виникає і формується в перші роки. Правильна вимова дитини невіддільна від її повноцінного розвитку. Розуміння мови інших, висловлення власних бажань, думок, спілкування з дорослими, з однолітками - все це активно вводить дитину в життя, збагачує мислення, сприяє інтелектуальному розвитку та формуванню гармонійної особистості.

Педагогіка розглядає екскурсію як один з головних і надзвичайно важливих засобів впливу на дитину, який служить її розвитку та вихованню. Екскурсія - це найперший матеріал, на основі якого починає формуватися багатогранна особистість. Дуже важливо, щоб з перших років життя маленька людина відчувала свою єдність з екскурсією в природу, вчилася черпати з цього цілющого джерела для свого здоров'я - фізичного, духовного, психічного. Систематичне спілкування старших дошкільників з природою в ході екскурсії сприяє розвитку мовлення. Діти вчаться бачити красу природи, описувати її, милуватися нею, спілкуватися між собою. На цій основі виникають різноманітні почуття, посилюється бажання розмовляти.

Розвиток мовлення в ході екскурсії є важливим у мовному вихованні дітей, оскільки екскурсія є основним джерелом знань дошкільника, його сенсорного та інтелектуального розвитку.

Мета роботи – дослідити особливості екскурсії як засобу розвитку мовлення у дітей старшого дошкільного віку.

Згідно з метою було сформовано **завдання** дослідження:

- 1) проаналізувати програми та науково – методичну літературу ;
- 2) дослідити екскурсію, її види;
- 3) розглянути значення екскурсії як засобу розвитку мовлення у дітей старшого дошкільного віку;
- 4) дібрати різні вправи для розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку під час екскурсії.

Об'єкт роботи – процес дослідження екскурсії як засобу розвитку мовлення у дітей старшого дошкільного віку.

Предмет роботи – методика роботи над розвитком мовлення дітей старшого дошкільного віку під час екскурсії.

Методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної, мовознавчої, літературознавчої, методичної літератури з теорії навчання мови; класифікація, узагальнення, порівняння, систематизація, вивчення передового педагогічного досвіду вчителів практиків.

Практичне значення роботи полягає у тому, що матеріали дослідження та висновки можуть бути використанні вихователями дошкільної освіти в їх практичній діяльності.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та двох додатків.

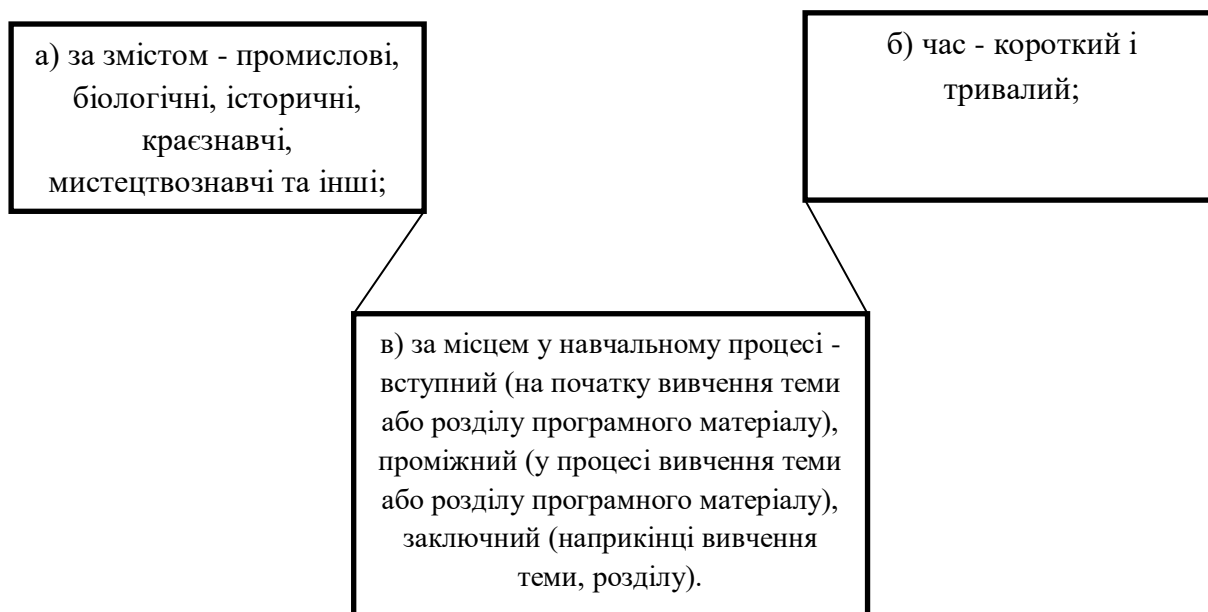
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСКУРСІЇ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1 Експедиція, її види та характеристика

Експедиція - це форма організації навчальної роботи, що дозволяє організувати спостереження та вивчення різних явищ, предметів, процесів у природних умовах, музеїв, виставок тощо[1, с. 11].

Експедиція збагачує дітей знаннями про навколишній світ, працюючих людей, сучасні технології, розвиває мовлення та процес взаємодії з оточуючими. Експедиції розрізняють, таблиця. 1.1.

Таблиця 1.1 – Види експедиції

Експедиції є тематичними та комплексними. Тематичні експедиції проводяться у зв'язку з вивченням однієї або декількох взаємопов'язаних тем одного предмета. Комплексні експедиції проводяться на основі взаємопов'язаних тем кількох предметів.

Незалежно від виду та структури навчальних поїздок, їх метою є спостереження реальних процесів виробництва та виробничих відносин, використання теоретичних знань на практиці. Однак мета екскурсії часто визначається його типом. Наприклад, метою вступної екскурсії буде вивчення основних понять, формування образних уявлень про практичний досвід, ознайомлення з фактами, суть яких буде розкрита, розширена та поглиблена на наступних заняттях [2, с. 40].

Проведення екскурсії вимагає серйозної підготовки до неї як викладачів, так і дітей. Процес підготовки до екскурсії охоплює організаційні, дидактичні, психологічні та освітні аспекти. Вихователь повинен уважно вивчити об'єкт екскурсії; виділити проблемні запитання, дати завдання дітям; вказати основні та додаткові джерела інформації; окреслити маршрут екскурсії; вказати приблизний перелік обладнання, необхідного для екскурсії, дату та місце її проведення; нагадати правила безпеки, яких необхідно дотримуватися під час екскурсії; розділити дітей групи на підгрупи та дати їм конкретні завдання (вести записи, фотографувати, вимірювати). Підготовка дітей до екскурсії передбачає: засвоєння знань з предмета, уточнення завдання набуття нових знань та поглиблення раніше набутих [2, с. 44].

Розглянемо класифікацію екскурсії, таблиця 1.2.

Таблиця 1.2 – Класифікація екскурсій

№	Класифікація	Характеристика
1	Оглядова екскурсія	як правило, багатотематична, з використанням історичного та сучасного матеріалу. Він базується на демонстрації різних об'єктів - пам'яток історії та культури, будівель та споруд, природних об'єктів, місць відомих подій, елементів містобудування, промислового та сільськогосподарського виробництва тощо.

Продовження таблиці 1.2

№	Класифікація	Характеристика
2	Тематичні екскурсії	поділяються на історичні (історико-краєзнавчі), археологічні, етнографічні, військово-історичні, історико-біографічні, екскурсії в історичні музеї, промислові, природні та екологічні, мистецькі, літературні, архітектурні та містобудівні.
3	Навчальні екскурсії	розглядаються як форма навчальної роботи для різних груп дітей (осіб) (екскурсія-консультація, екскурсія-демонстрація, екскурсія-урок, наукова екскурсія для особливої аудиторії).

За складом та кількістю учасників поділяються на індивідуальних, колективних, для місцевого населення, туристів, дорослих та дітей, з урахуванням особливостей сприйняття.

За місцем проведення: міські, приміські, промислові, музейні, комплексні.

За способом руху: пішохід, транспорт, що складається з двох частин: аналіз екскурсійних об'єктів на зупинках та розповідь про матеріал на дорозі, який пов'язаний з об'єктами дослідження [11, с. 8].

За формою проведення: екскурсія-маса, екскурсія-прогулянка, екскурсія-лекція (розповідається більше, ніж показано), екскурсія-концерт, екскурсія-дозвіл [11, с. 13].

За тривалістю. На практиці поділ екскурсій на чітко розділені групи є умовним. Навчання в процесі екскурсії базується головним чином на сприйнятті спостережуваних предметів; пояснення їх теоретичного та практичного значення. Важливу роль тут відіграє конкретно-образне мислення, уява дітей. Під час екскурсії найбільш повно реалізуються дидактичні принципи єдності конкретного та абстрактного зв'язку теорії з практикою, навчання з життям, свідомістю та діяльністю. Екскурсія має великі можливості для здійснення міждисциплінарних зв'язків (біологія,

фізика, хімія, географія, література, історія), що сприяє формуванню систематичних знань дітей, умінь та навичок їх розумової та практичної діяльності.

Обов'язковою складовою екскурсії є перевірка досягнень її мети та результатів. Оформлення результатів екскурсії може бути індивідуальним та груповим. З метою оновлення знань та життєвого досвіду дітей, створення емоційного фону для подальших уроків доцільно використовувати зібраний ними матеріал під час екскурсії.

У процесі спостереження та аналізу екскурсії необхідно орієнтуватися на такі параметри[17, с. 41]:

- педагогічна доцільність теми екскурсії;
- раціональне встановлення цілей та завдань туру;
- вид екскурсії (літературна, краєзнавча, постановочна) та врахування її специфіки в організації та проведенні;
- теоретична та практична підготовка дітей до екскурсії;
- ознайомлення з екскурсійним об'єктом та складання плану екскурсії (іноді це маршрут, пункти спостереження; формулювання питань для дітей, на які вони повинні отримати відповіді під час екскурсії);
- інструктаж викладача на екскурсію (психологічний, семантичний та етичний тренінг), уточнення та розподіл завдань серед дітей;
- процес проведення екскурсії (організація спостереження, консультації під час екскурсії, завдання та їх виконання дітьми - малюнки, фотозйомка, зйомка, запис на магнітну стрічку);
- поведінка дітей на об'єкті, їх інтерес до того, що вони спостерігають;
- оформлення екскурсійних матеріалів (альбом, вікторина, рукописи, графіки, схеми, звіти, аматорські фільми).

У таблиці 1.3 розглянемо види екскурсій за Є. І. Тихеева.

Таблиця 1.3 Види екскурсій за Є. І. Тихеєва

№	Вид	Характеристика
1	Екскурсії в природу	ліси, луки, водойми тощо. У місті частіше проводяться екскурсії до штучних фітоценозів, що імітують певну природу (парк, лісопарк, сквер тощо). Основна мета цих екскурсій - ознайомлення з характеристиками рослин і тварин, законами живої та неживої природи, сезонними змінами.
2	Екскурсії до сільськогосподарських об'єктів	(сад, оранжерея, поле, худоба). Ці екскурсії спрямовані на показ роботи людей у природі. Водночас на цих екскурсіях діти засвоюють власні природні знання (дізнаються про умови життя тварин, рослин, їх зовнішній вигляд, етапи розвитку тощо).
3	Екологічні екскурсії місцями	де яскраво проявляється вплив людини на природу та наслідки її діяльності (на промислові підприємства, на вулицю, магістралі для вивчення стану навколишнього середовища тощо). Екскурсії в природні біоценози, метою яких є встановлення взаємозв'язків в екологічній системі, також можна назвати екологічними.
4	Екскурсії до музеїв та інших місць, створених людиною для збереження та вивчення природи	(зоопарки, ботанічні сади, зоопарки тощо). Такі екскурсії знайомлять з природними об'єктами, які неможливо спостерігати в природних умовах (дикі тварини, рослини з інших природних територій, рідкісні та вимерлі живі істоти). З дітьми ви можете відвідувати краєзнавчі, зоологічні чи художні музеї, обсерваторії, виставки квітів, собак чи котів тощо. Такі екскурсії не лише дають нові знання. Вони підвищують пізнавальний інтерес дітей, можуть підштовхнути їх до створення власного міні-музею в дошкільному закладі.

Таким чином, екскурсії є ефективним засобом виховання і навчання, оскільки в їх процесі здійснюється гармонійний розвиток усіх аспектів особистості дошкільника. У спілкуванні формуються основи

матеріалістичного розуміння навколишнього світу, виховуються моральні та естетичні якості, пробуджуються добрі почуття.

1.2 Значення екскурсії як засобу розвитку мовлення у дітей старшого дошкільного віку

У старшому дошкільному віці (5,5 - 7 років) відзначається швидкий розвиток і перебудова в роботі всіх фізіологічних систем організму дитини: нервової, серцево-судинної, ендокринної, опорно-рухового апарату. Дитина швидко набирає зріст і вагу, пропорції тіла змінюються. Відбуваються значні зміни у вищій нервовій діяльності. За своїми характеристиками мозок шестирічної дитини знаходиться ближче до мозку дорослої людини. Організм дитини в період від 5,5 до 7 років свідчить про готовність до переходу на вищу стадію вікового розвитку, забезпечує більш інтенсивні розумові та фізичні навантаження, пов'язані з регулярним навчанням у школі[20, с. 7].

Старший дошкільний вік відіграє особливу роль у психічному розвитку дитини: у цей період життя починають формуватися нові психологічні механізми діяльності та поведінки. У цьому віці закладаються основи майбутньої особистості: формується стійка структура мотивів; з'являються нові соціальні потреби (потреба в повазі та визнанні дорослого, бажання виконувати важливі для інших, «дорослі» завдання, бути «дорослим»); потреба у визнанні однолітків: старші дошкільники активно цікавляться колективом діяльність і в той же час - бажання в грі та інших видах діяльності бути першим, найкращим, виникає необхідність приєднання відповідно до встановлених правил та етичних норм тощо); виникає новий (непрямий) тип мотивації - основа довільної поведінки; дитина засвоює певну систему соціальних цінностей, моральних норм і правил поведінки в суспільстві, в деяких ситуаціях він вже може стримувати свої найближчі бажання і не так, як ви хочете в даний момент[24, с. 2].

На сучасному етапі розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку - одне з головних завдань дошкільної освіти. Мислення та мовлення взаємопов'язані. Поглиблення та вдосконалення думки безпосередньо впливає на її словесне оформлення. І навпаки, чіткість мовлення робить думку чіткішою.

Для розвитку мовлення дитині необхідний багатий сенсорний досвід, який вона отримує від сприйняття різних предметів, світу природи, соціального життя, ігор. Зупинимось детальніше на впливі природного середовища на розвиток мовлення дітей.

Природа оточує дитину змалку. Крутій К. вважав логіку природи найбільш доступною, найбільш очевидною та корисною для дитини. Саме екскурсія в навколишнє середовище та природу «складатиме ті первинні логічні вправи думки, від яких залежить логіка, тобто істинність самого слова, і від яких тоді логічне мовлення та розуміння граматичних законів впливатимуть самі собою. «Для вдосконалення думки і слова дитини необхідно збагатити її душу повноцінними, істинними, яскравими образами природи, адже все, «що є в мовленні логічного, виникає із спостережень людини за природою»[29, с. 50].

Спілкування в процесі екскурсії сприяє розширенню словникового запасу дитини, практичному оволодінню навичками словотворення, позитивно впливає на розвиток зв'язного, фразового мовлення. Таким чином діти практично оволодівають навичками словозміни: узгодження слів, числі, відмінку.

У процесі систематичних цілеспрямованих спостережень у дитини розширюються горизонти, розвивається допитливість, зорова, слухова та словесна пам'ять, покращуються психічні процеси. Діти вчаться думати і відповідати на запитання, аргументуючи свої твердження, що позитивно впливає на розвиток зв'язного мовлення.

Дитина за допомогою дорослих вчиться знаходити та правильно визначати словами слів причинно-часову залежність, послідовність,

взаємозв'язок предметів та явищ природи. Дитина вчиться аналізувати, міркувати, розповідати, описувати, що є одним з провідних та вирішальних факторів успішного навчання в школі, адаптації дитини в компанії однолітків, у суспільстві, яке постійно змінюється.

Уміння спостерігати за тим, що виробляється в процесі пізнання природи, народжує звичку робити висновки, культивує логіку думки, ясність і красу мови.

Перш ніж говорити про шляхи розвитку зв'язного мовлення дітей за допомогою екскурсії, слід зупинитися на роботі вихователя щодо збагачення та активізації їх словникового запасу[35, с. 80].

Готуючись до спостереження, екскурсій, прогулянок, вихователь окреслює для себе слова, які будуть новими для дітей або виконуватимуться в новому значенні, а також визначає методи активізації мовлення дітей. Кожне слово чітко вимовляється вчителем, а потім повторюється дітьми, а вихователь наголошує на увазі дітей до того, що це слово для них нове. Під час спостереження вихователь неодноразово повторює нове слово і намагається поставити запитання, щоб відповіді на них вимагали обов'язкового вживання цього слова. Нові слова фіксуються в процесі розмови, при розгляді картинок та при інших заняттях. Вихователь повинен навчити дітей правильно вживати слово відповідно до ситуації.

Наприклад, діти при розгляді джмеля помітили, що смужки на ньому синьо-жовті - ми вводимо слово «смуґасте» в дитячий словник. Потім зафіксуйте слово, згадавши інших смуґастих тварин - тигра, зебру.

Починаючи з середньої групи і до старшої групи, дітям можна давати спеціальні граматичні та лексичні вправи, де головною метою є робота зі словниковим запасом та формування вміння будувати речення. Завдання поступово ускладнюються: підбір іменників прикметників та дієслів, синонімів та антонімів, узагальнення слів, вигадування кінця речення.

Досить багатий і різноманітний словниковий запас - основа розвитку зв'язного мовлення, що складається з правильно складених речень різного

типу. Щоб дитина склала складне речення, вона повинна зрозуміти зв'язок, зразок, який вона хоче передати в розмові, наприклад: Коли сніг мокрий, з нього можна ліпити, Коли мороз, сніг є сохне і скрипить, Коли настає осінь, птахи відлітають у теплі краї, Коли настає осінь, листя опадає, це листопад[39, с. 38].

Діалогічне мовлення дітей розвивається під час бесід, розгляду картин, читання художньої літератури, театральної діяльності.

Бесіда є формою колективного обговорення теми, тому вимагає вміння вислухати друга, доповнити або виправити його відповідь, дати зауваження, задати питання. А від вихователя вимагається, щоб він міг побудувати розмову природним шляхом - залучити сором'язливих, зупинити надмірно активних.

У розмовах в ході екскурсії на природі вихователь використовує переважно питання, що уточнюють знання дітей про ті чи інші предмети та явища природи, та питання, що вимагають узагальнення фактичного матеріалу, встановлення зв'язків та залежностей у природі. Крім того, в ранньому дошкільному віці ви можете використовувати альтернативні запитання, що вимагають вибору відповідей із двох і більше можливих.

Для активізації мовлення дітей доречно використовувати загадки, різноманітні мовні ігри. Дітям буде корисно складати загадки, в яких дитина повинна використовувати вміння виявляти суттєві ознаки предмета чи явища, а також знаходити відмінності між різними предметами. Складаючи загадки, можна використовувати таку схему - послідовність запитань: дивлячись на образ майбутньої здогадки, дитина відповідає на запитання[39, с. 38].

Наприклад, хмара 1) яка? - біла 2) на що схожа? – на вату, 3) чим відрізняється? – в руки не візьмеш;

Або 1) що робить? – пливе по небу, 2) на що (на кого) схожа? – на овечку 3) чим відрізняється? - не підстрижеш.

Доречно вводити мовні ігри типу:

- «відгадай за описом» - одна дитина називає ознаки предмета, а інші діти відгадують;
- «назви ознаку» (або дію) – вихователь кидає м'яч, називає предмет (явище) – дитина називає його ознаки (дії);
- «буває – не буває» - вихователь називає предмет або явище і якусь ознаку або дію, діти плескають в долоні тоді, коли ознака підібрана правильно;
- «знайди зайве слово» - вихователь називає ряд слів, які можна об'єднати однією ознакою або узагальнюючим словом і одне зайве слово, наприклад: яблуко, груша, виноград, перець ; зима, літо, вечір, весна тощо.

Для розвитку фонематичних процесів підійдуть ігри, у яких діти повинні знайти предмети, назви яких починаються на заданий звук (в рамках теми заняття), слова, у яких заданий звук є на початку, в середині та в кінці.

Опис описових та сюжетних історій сприяє розвитку зв'язного мовлення та активізації словникового запасу. Це допоможе навчити дітей послідовно висловлювати свої думки за допомогою опорних схем, серії малюнків із послідовністю подій та з фрагментацією сюжетної картини на окремі малюнки[31, с. 33].

Таким чином, розвиток мовлення - найскладніший момент у вихованні дошкільників. І це повинно здійснюватися постійно, в усіх видах діяльності, протягом усього педагогічного процесу. Це вимагає від вихователя багато знань, навичок, зусиль, терпіння. Але незалежно від того, яка робота буде виконана, ми завжди повинні пам'ятати, що багато що залежить від генетично вбудованих даних дитини. Завжди потрібно враховувати індивідуальні особливості кожної дитини і розвивати їх залежно від її здібностей.

Екскурсії є ефективним засобом виховання і навчання, оскільки в їх процесі здійснюється гармонійний розвиток усіх аспектів особистості дошкільника. У спілкуванні формуються основи матеріалістичного розуміння навколишнього світу, виховуються моральні та естетичні якості, пробуджуються добрі почуття.

На сучасному етапі розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку - одне з головних завдань дошкільної освіти. Мислення та мовлення взаємопов'язані. Поглиблення та вдосконалення думки безпосередньо впливає на її словесне оформлення. І навпаки, чіткість мовлення робить думку чіткішою.

Для розвитку мовлення дитині необхідний багатий сенсорний досвід, який вона отримує від сприйняття різних предметів, світу природи, соціального життя, ігор. Зупинимось детальніше на впливі природного середовища на розвиток мовлення дітей.

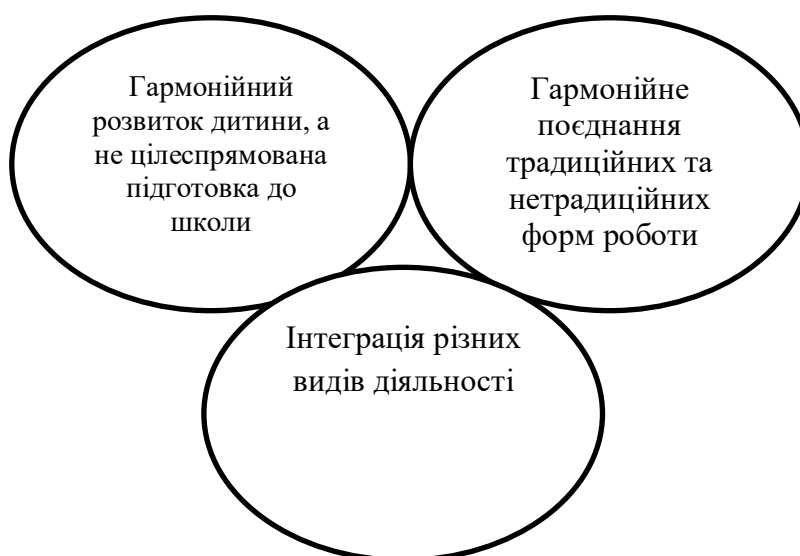
Розвиток мовлення - найскладніший момент у вихованні дошкільників. І це повинно здійснюватися постійно, в усіх видах діяльності, протягом усього педагогічного процесу. Це вимагає від вихователя багато знань, навичок, зусиль, терпіння. Але незалежно від того, яка робота буде виконана, ми завжди повинні пам'ятати, що багато що залежить від генетично вбудованих даних дитини. Завжди потрібно враховувати індивідуальні особливості кожної дитини і розвивати їх залежно від її здібностей.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА РОБОТИ НАД РОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ЕКСКУРСІЙ

2.1 Аналіз програм та науково-методичної літератури

Серед особливостей змісту освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина», таблиця 2.1.

Таблиця 2.1 – Зміст освітньої програми
для дітей від 2 до 7 років «Дитина»

Експедиція - це вид діяльності, який проводиться поза дитячим садочком.

Прогулянка - це повсякденна форма роботи, яка проводиться на території дошкільного закладу.

Під час екскурсій діти засвоюють значно більший обсяг програмного матеріалу, оскільки він цілком присвячений ознайомленню дітей з природою. Ознайомлення дітей з природою на прогулянці є лише однією з її складових - поряд із рухливими, творчими іграми, роботою, індивідуальною або груповою роботою[26, с. 4].

Під час екскурсії діти отримують більш систематизовані знання про об'єкти природи в їх природній взаємодії. Під час екскурсій проводяться колективні спостереження з усією групою дітей, а також індивідуальні спостереження, що відповідають обраній темі. На прогулянках спостереження можуть бути різноманітними і не узгоджуватися між собою, вихователь слідкує за пізнавальним інтересом дитини, ситуацією, почуттями, а не за наперед визначеним програмним завданням. Наприклад, на прогулянці може бути колективне спостереження за квітковою драбиною, а індивідуальне - за хмарами, метеликами, птахами тощо.

Екскурсія більше схожа на цільову прогулянку, але це не однакові поняття. Цільова прогулянка відрізняється кількістю програмного матеріалу, вона набагато менша. Екскурсії починаються лише в середній групі, і цільові прогулянки доступні з раннього віку. Основна мета цільових прогулянок - збагатити естетичні та моральні враження дітей або виконати нескладні практичні завдання. Тематиці цілеспрямованих прогулянок можуть бути такі: милування золотою осінню, квітучим яблуневим садом, збір каштанів, жолудів, насіння, годування птахів. Цільові прогулянки зазвичай поєднують з пішохідними переходами і проводяться раз на тиждень.

Багато вчених, педагогів, психологів займалися проблемою мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку, кожен з них дає своє визначення поняття «мова», на основі якого ми сформуваємо своє. Отже, мовлення - це процес засвоєння та використання мови для спілкування, а також створення та передача повідомлень через радіо та телебачення.

Основою мови є координуюча робота нервових клітин кори головних півкуль головного мозку, які є трьома центрами мови - слуховим, руховим та зоровим.

Богуш А. М. зазначає, що у старшому дошкільному віці мовлення дітей досягає високого рівня розвитку порівняно з молодшим та середнім дошкільним віком. Діти мають правильну вимову всіх звуків, але неточності можуть виникати внаслідок органічного пошкодження пристрою, або при

зміні молочних зубів на постійні. У цьому віці словниковий запас формується занадто швидко, діти можуть вільно використовувати в мовленні всі частини мови, складні слова, слова з абстрактним значенням. Вони використовують прислів'я, приказки, словосполучення. Але в розвитку словникового запасу все ще трапляються семантичні помилки, нерозуміння деяких абстрактних, часових, просторових уявлень, слів із переносним значенням тощо. Граматична структура мовлення стає досконалішою, діти продовжують вивчати суфікси, виявляється бажання точно використовувати граматичні форми. Удосконалення словникового запасу, сприйняття звуку та граматичної сторони мовлення сприяє розвитку монологічного мовлення, різних форм спілкування[3, с. 81].

Розвиваються різні типи діалогічного мовлення, такі як пояснювальне мовлення, міркування, а також ситуативні мимовільні висловлювання, контекстне мовлення, невербальні форми спілкування. До шести років формуються всі функції та форми мовлення. Тим не менш, слід пам'ятати, що у старших дошкільнят часто трапляються випадки специфічного розвитку мовлення, що вимагає індивідуальної роботи.

Експерсія є провідною діяльністю в дошкільному віці, їй відводиться чільне місце в розвитку мовлення дитини. Суть експерсії, її психологічні особливості вже давно цікавлять вчителів, психологів, соціологів, етнографів, математиків, демографів.

У програмах розвитку дітей дошкільного віку «Українське дошкілля», «Впевнений старт», «Дитина» на яку ми в основному опираємось із розділу розвитку мовлення велика увага приділяється вихованню звукової культури мови. Закріпити правильну вимову всіх звуків рідної мови, відрегулювати гучність, швидкість вимови, використовувати інтонаційні засоби виразності, розвивати та вдосконалювати мовний слух - ці завдання є основою логопеда.

Оволодіння граматичною структурою мови означає[4, с. 55]:

– навчитись правильно вживати різні відмінкові закінчення слів, дієслівні форми та їх модифікації;

- самостійно будувати прості речення;
- у своїх розповідях граматично правильно змінювати всі слова, що входять до активного словника;
- навчити дітей вживанню складних форм звичних слів;
- поповнювати словниковий запас слів назвами предметів, якість, діями;
- навчитися використовувати потрібні для змісту слова при визначенні якості ознак предметів;
- розвивати вміння зв'язно, послідовно та чітко переказувати літературні твори за допомогою вихователя, логопеда;
- скласти розповідь описового або сюжетного характеру на основі картини або серії сюжетних картинок;
- вчити підбирати слова з різною тривалістю звучання, слова із заданими звуками.

Різні відхилення мовного розвитку негативно впливають на сприйняття мови, висловлення власних думок, оволодіння знаннями та формування особистості дитини, тому в дошкільному віці дуже важливо виправити недоліки вимови. Переконайтеся, що дитина вільно володіє усіма звуками рідної мови. Тільки за цих умов дитина опанує програму дитячого садка.

Порушення мови певною мірою негативно впливає на весь психічний розвиток дитини, впливає на її діяльність і поведінку. Обмежене мовне спілкування може впливати на формування особистості дитини, спричиняти психічні шари, специфічні особливості емоційно-вольової сфери, сприяти розвитку негативних якостей характеру (сором'язливість, невпевненість, замкнутість, негативізм, почуття неповноцінності). Все це негативно позначається на набутті грамотності, успіху в цілому[7, с. 3].

Таким чином, правильне мовлення людини має важливе значення для гармонійного розвитку. Основні принципи яких формуються в дошкільному віці, зокрема, найбільше мовлення дитини вдосконалюється у старшому дошкільному віці, коли діти готуються до вступу до школи.

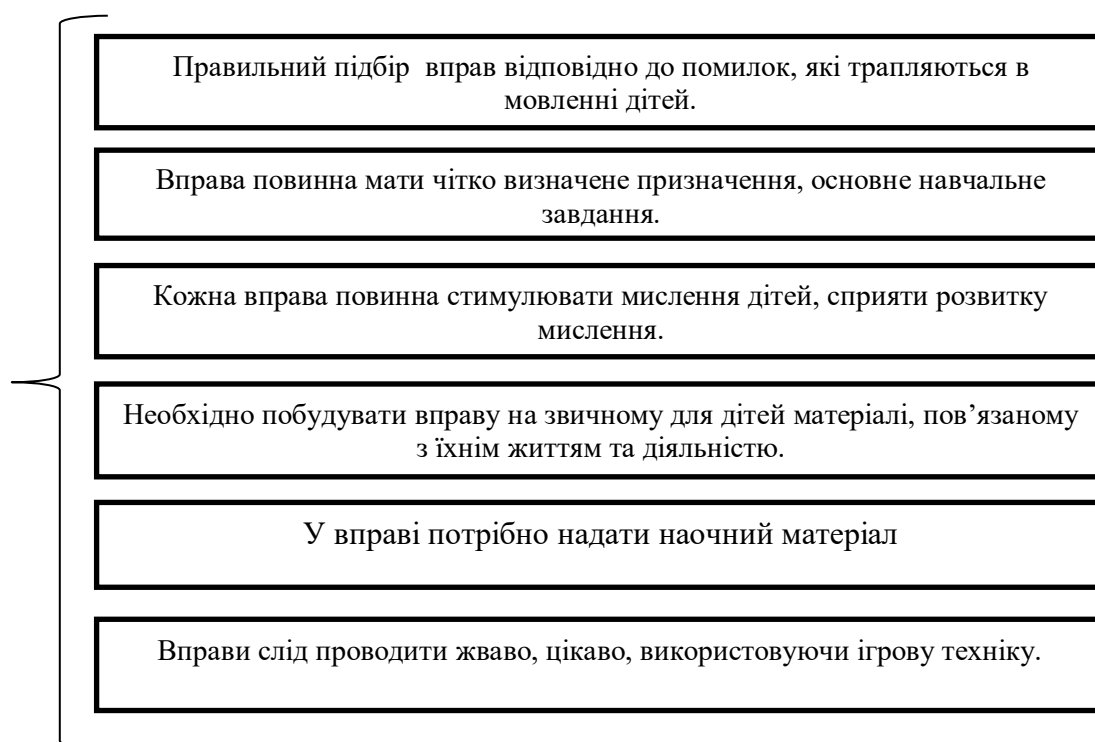
2.2 Система вправ для розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку під час екскурсії

Екскурсія - один із видів занять для ознайомлення дітей з природою та засіб розвитку мовлення дітей. Вони дають можливість у природному середовищі знайомити дітей з природними об'єктами та явищами, із сезонними змінами, з працею людей, спрямованою на перетворення середовища. Під час екскурсій дошкільнята починають пізнавати світ природи у всьому її різноманітті, розвитку, відзначати взаємозв'язок явищ та сприяють їх розвитку мовлення[10, с. 25].

Екскурсії в ліс, у поле, на береги річок та озер привертають увагу дітей, дають можливість під керівництвом вихователя зібрати різноманітний матеріал для подальших спостережень провести різноманітні вправи щодо розвитку їх мови.

Розглянемо педагогічні вимоги до систем вправ для розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку під час екскурсії, таблиця. 2.3.

Рис. 2.3 – Педагогічні вимоги до систем вправ для розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку під час екскурсії

За методикою Алли Богуш складний мовленнєвий урок - це урок, який складається з трьох самостійних частин, кожна з яких присвячена одному з розділів мовленнєвої роботи. Враховуючи рівень підготовки дітей, визначте самі, який розділ спершу розглянути з ними.

У деяких випадках доцільно розпочинати заняття з лексики чи граматичної правильності мовлення, а потім переходити до вирішення проблем розвитку зв'язного мовлення, які є обов'язковими елементами складних занять. Робота над звуковою культурою мовлення - це, як правило, третя частина уроку. Плануйте комплексні мовні сесії тричі на місяць. Урок тематичного мовлення, присвячений виконанню завдань з одного мовного розділу, проводиться раз на місяць[6, с. 111].

Тематичні заняття, присвячені вирішенню зв'язних мовленнєвих проблем, як правило, не плануються. Але в старшій віковій групі при необхідності можуть забезпечити і таке. Враховуючи вищезазначені фактори, плануйте заняття з розвитку мовлення відповідно до приблизного розподілу занять на тиждень у середу чи четвер.

Завдання для опрацювання мовленнєвого матеріалу базується на змісті заняття з ознайомлення з природою або ознайомлення з навколишнім світом, яке планується на понеділок або вівторок відповідно до однієї з двох пізнавальних тем тижня. Тож під час екскурсії в природу можна виконати таке заняття.[15, с. 80]:

1. Дидактичні картки

Дидактичні картки чудово допомагають дітям вивчити звуки, які вони не можуть вимовити правильно. Найкраще перетворити цю вправу на гру і винагородити дитину, коли вона правильно вимовляє звуки, зображені на картці. Це не тільки робить вправу більш привабливою, але й спонукає дитину намагатися досягти найкращих результатів.

2. Вправи перед другом

Дітям з проблемами артикуляції важко вимовляти слова та звуки через нездатність правильно рухати ротом, щоб вимовляти правильний звук.

Вправа перед другом - одна з найкорисніших мовленнєвих вправ для дітей старшого дошкільного віку, яка може допомогти вирішити цю проблему. Ви можете навчити дитину правильному положенню та руху губ, язика та рота, що необхідно для видачі певного звуку, показуючи їх перед нею. Таким чином, дитина зможе зрозуміти, які рухи йому потрібно виконувати, щоб вимовляти звуки та слова.

3. Стрибковий стрибок

Стрибки - це весела і проста мовленнєва вправа під час екскурсії, яка полягає у повторенні проблемного для дитини з точки зору вимови слова щонайменше шість разів. Вправа використовує шість паперових основ, які називаються лататтями, які розкладають на підлозі по всій кімнаті. На них повинно бути написане слово, вимові якого повинна навчити дитина. Дитині потрібно вимовити слово щоразу, коли він стрибає на латаття.

4. Розмови з дітьми під час екскурсії

Мовленнєві навички дітей розвиваються швидше, якщо вихователі постійно спілкуються з ними. Коли люди часто розмовляють з дитиною, а також у його присутності, він має можливість слухати нові слова та спілкуватися.

5. Заохочення до розмови

Систематичні бесіди з дитиною - найкращий спосіб допомогти їй розвинути свої мовленнєві навички. Інший спосіб досягнення цієї мети - вимовляти назви предметів, які бачимо під час екскурсії на які вказує дитина, заохочуючи вимовляти слова, щоб зрозуміти та запам'ятати їх вимову. Фахівці вважають, що бажання дітей слід виконувати лише в тому випадку, якщо вони висловлюють їх словами і намагаються жестами пояснити, чого вони хочуть. Це спонукатиме дитину шукати шляхи вирішення своїх мовленнєвих проблем, щоб отримати те, що їй потрібно.

6. Вправа – повторення

Порівняно з іншими мовними вправами для старших дошкільнят, повторювання слів знову і знову може здатися дуже втомливою роботою,

особливо якщо дитина допитлива від природи. Однак цей урок може бути дуже корисним при вивченні розмовної мови. Повторюючи слова дитині, краще вимовляти їх повільно і чітко, щоб вона чітко їх чула і запам'ятала всі фонemi в словах. Щоб дитині було легше запам'ятати, можна розбивати слова на частини. Спостерігаючи за рухами рота, дитина зможе запам'ятати вимову слова, але для цього йому потрібно бути дуже обережним.

Ознайомлення дошкільників з екскурсією та розвиток мови дітей під час екскурсії - її головне завдання. Те саме завдання планується під час екскурсії, поки знання не будуть засвоєні всіма дітьми[19, с. 4].

На кожній екскурсії діти повинні отримувати систематичні знання про природні явища чи предмети. Відповідно до цього завдання зміст екскурсій підбирається більш повно та узагальнено. Наприклад, під час першої осінньої екскурсії в парк, ліс із старшими дошкільнятами, завдання дати уявлення про деякі ознаки осені: в'яне листя, в'янення квітів, політ птахів, це все потрібно розповідати, змушувати повторювати, розповідати свої враження. Тому дуже важливо проводити екскурсії в той час, коли в природі відбуваються найяскравіші зміни, і ставити такі завдання, які найбільш доцільно вирішувати в цій екскурсії.

Екскурсії проводяться як для прищеплення дітям нових знань, так і для уточнення та узагальнення отриманих раніше ідей на прогулянках.

У старшій групі діти вже можуть засвоїти узагальнені знання всіх пір року, але ці знання далеко не повні, і їх слід уточнити та закріпити в старшій групі, розробляти вправи для розвитку мовлення під час екскурсії.

Таким чином, екскурсії є ефективним засобом виховання і розвитку мовлення, оскільки в їх процесі здійснюється гармонійний розвиток усіх аспектів особистості дошкільника. У спілкуванні з рідною природою формуються основи матеріалістичного розуміння навколишнього світу, виховуються моральні та естетичні якості, пробуджуються добрі почуття та розвивається мовлення.

Різні відхилення мовного розвитку негативно впливають на сприйняття мови, висловлення власних думок, оволодіння знаннями та формування особистості дитини, тому в дошкільному віці дуже важливо виправити недоліки вимови. Переконайтеся, що дитина вільно володіє усіма звуками рідної мови. Тільки за цих умов дитина опанує програму дитячого садка. Порушення мови певною мірою негативно впливає на весь психічний розвиток дитини, впливає на її діяльність і поведінку. Обмежене мовне спілкування може впливати на формування особистості дитини, спричиняти психічні шари, специфічні особливості емоційно-вольової сфери, сприяти розвитку негативних якостей характеру (сором'язливість, невпевненість, замкнутість, негативізм, почуття неповноцінності). Все це негативно позначається на набутті грамотності, успіху в цілому.

Експерсії проводяться як для прищеплення дітям нових знань, так і для уточнення та узагальнення отриманих раніше ідей на прогулянках.

У старшій групі діти вже можуть засвоїти узагальнені знання всіх пір року, але ці знання далеко не повні, і їх слід уточнити та закріпити в старшій групі, розробляти вправи для розвитку мовлення під час експерсії.

Таким чином, експерсії є ефективним засобом виховання і розвитку мовлення, оскільки в їх процесі здійснюється гармонійний розвиток усіх аспектів особистості дошкільника. У спілкуванні з рідною природою формуються основи матеріалістичного розуміння навколишнього світу, виховуються моральні та естетичні якості, пробуджуються добрі почуття та розвивається мовлення.

ВИСНОВКИ

Мова - це не суто психічне явище, оскільки психіка кожної людини унікальна, а отже, у світі повинно бути стільки мов, скільки людей. Хоча ми не можемо заперечувати, що мовлення кожної людини відображає його психічні особливості, а в національній мові - ментальність, особливий психічний склад нації. Мова - явище соціальне. Він виникає для задоволення потреб людського суспільства, є однією з найважливіших особливостей суспільства і не може існувати поза ним.

Робота з розвитку мовлення включає такі напрямки: - вдосконалення звукової вимови та вдосконалення їхньої мовної культури; - збагачення, уточнення та активізація словникового запасу; - вміння вживати слова у власному значенні, використовувати засоби вираження мови залежно від ситуації та мети висловлювання; - послідовне та логічне викладання думки; - вдосконалення граматики мовлення.

Екскурсії є ефективним засобом виховання і навчання, оскільки в їх процесі здійснюється гармонійний розвиток усіх аспектів особистості дошкільника. У спілкуванні формуються основи матеріалістичного розуміння навколишнього світу, виховуються моральні та естетичні якості, пробуджуються добрі почуття.

На сучасному етапі розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку - одне з головних завдань дошкільної освіти. Мислення та мовлення взаємопов'язані. Поглиблення та вдосконалення думки безпосередньо впливає на її словесне оформлення. І навпаки, чіткість мовлення робить думку чіткішою.

Для розвитку мовлення дитині необхідний багатий сенсорний досвід, який вона отримує від сприйняття різних предметів, світу природи, соціального життя, ігор. Зупинимось детальніше на впливі природного середовища на розвиток мовлення дітей.

Розвиток мовлення - найскладніший момент у вихованні дошкільників. І це повинно здійснюватися постійно, в усіх видах діяльності, протягом усього педагогічного процесу. Це вимагає від вихователя багато знань, навичок, зусиль, терпіння. Але незалежно від того, яка робота буде виконана, ми завжди повинні пам'ятати, що багато що залежить від генетично вбудованих даних дитини. Завжди потрібно враховувати індивідуальні особливості кожної дитини і розвивати їх залежно від її здібностей.

Різні відхилення мовного розвитку негативно впливають на сприйняття мови, висловлення власних думок, оволодіння знаннями та формування особистості дитини, тому в дошкільному віці дуже важливо виправити недоліки вимови. Переконайтеся, що дитина вільно володіє усіма звуками рідної мови. Тільки за цих умов дитина опанує програму дитячого садка. Порушення мови певною мірою негативно впливає на весь психічний розвиток дитини, впливає на її діяльність і поведінку. Обмежене мовне спілкування може впливати на формування особистості дитини, спричиняти психічні шари, специфічні особливості емоційно-вольової сфери, сприяти розвитку негативних якостей характеру (сором'язливість, невпевненість, замкнутість, негативізм, почуття неповноцінності). Все це негативно позначається на набутті грамотності, успіху в цілому.

Експерсії проводяться як для прищеплення дітям нових знань, так і для уточнення та узагальнення отриманих раніше ідей на прогулянках.

У старшій групі діти вже можуть засвоїти узагальнені знання всіх пір року, але ці знання далеко не повні, і їх слід уточнити та закріпити в старшій групі, розробляти вправи для розвитку мовлення під час експерсії.

Таким чином, експерсії є ефективним засобом виховання і розвитку мовлення, оскільки в їх процесі здійснюється гармонійний розвиток усіх аспектів особистості дошкільника. У спілкуванні з рідною природою формуються основи матеріалістичного розуміння навколишнього світу, виховуються моральні та естетичні якості, пробуджуються добрі почуття та розвивається мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова Т. Мовлення й мислення під час екскурсій: / Т. Абрамова // Дефектолог. – 2019. – № 2. – С. 11–17.
2. Білокобилка О. О. Подорож до природи: заняття з розвитку зв'язного мовлення / О. О. Білокобилка // Логопед. – 2017. – № 8. – С. 40–44.
3. Богуш А. М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку : підручник для студентів ВНЗ / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, О. В. Саприкіна. – 2-е видання. – Київ : Слово, 2015. – 408 с.
4. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах : підручник для студентів ВНЗ / А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик. – Київ : Слово, 2006. – 304 с.
5. Богуш А. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього віку : навчально-методичний посібник / А. Богуш, Н. Маліновська. – 2-е видання. – Київ : Слово, 2017. – 392 с.
6. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : монографія / Алла Богуш. – Київ : Слово, 2004. – 376 с.
7. Богуш А. Навчання державної мови дітей етнонаціональних меншин / А. Богуш // Дошкільне виховання. – 2019. – № 10. – С. 3–6.
8. Бондар Л. Корекційні засоби навчання в роботі з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення / Л. Бондар, Л. Костащенко // Дефектолог. – 2020. – № 3. – С. 4–5.
9. Бондаренко А. Зв'язне мовлення засобами наочного моделювання / А. Бондаренко, О. Сизонова // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2018. – № 6. – С. 25–33.
10. Босак О. На екскурсію до осіннього парку : комплексне заняття з розвитку мовлення для дітей старшої групи / О. Босак // Дошкільне виховання. – 2018. – № 9. – С. 25–27.

11. Василюгло Н. Опорні схеми-моделі – інструмент розвитку мовлення : тренінг для педагогів / Н. Василюгло // Дитячий садок. Управління. – 2018. – № 2. – С. 8–13.

12. Гаврилюк М. Сторінками весни : дидактичні та методичні матеріали для розвитку мовлення дітей дошкільного віку / М. Гаврилюк // Дитячий садок. Мистецтво. – 2018. – № 5. – С. 4–16.

13. Григор'єва О. Розвиток мовлення і корекція звукопорушень у старших дошкільників на музичних заняттях із використанням логоритміки та логопедичних вправ / О. Григор'єва // Логопед. – 2017. – № 3. – С. 8–14.

14. Джемула Г. Конструктор слів / Г. Джемула // Джміль. – 2016. – № 6. – С. 6–10.

15. Дитина : програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: О. В. Огнев'юк, К. І. Волинець. – 3-тє вид., доопрац. та доп. – Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.

16. Дідус І. Казка в системі мовленнєвого розвитку дошкільників / І. Дідус // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2018. – № 5. – С. 42–48.

17. Затулина Г. Я. Конспекты комплексных занятий по развитию речи : вторая младшая группа : от 3 до 4 лет : учебное пособие / Г. Я. Затулина. – Москва : Центр пед. образования, 2008. – 144 с.

18. Затулина Г. Я. Конспекты комплексных занятий по развитию речи : старшая группа : учебное пособие / Г. Я. Затулина. – Москва : Центр пед. образования, 2008. – 176 с.

19. Іванова Т. Взаємозв'язок мовлення й інтелекту : причини порушень психічного розвитку / Т. Іванова // Дефектолог. – 2019. – № 11. – С. 4–19.

20. Імбер В. Формуємо комбінаторні уявлення дітей / В. Імбер // Дошкільне виховання. – 2013. – № 11. – С. 7–9.

21. Калмикова Л. Діагностика мовленнєвого розвитку / Л. Калмикова, Н. Харченко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2016. – № 12. – С. 27–35.

22. Калмикова Л. О. Перспективність і наступність в навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: психолінгвістичний і лінгвометодичний виміри : навч.-метод. посібник / Л. О. Калмикова. – Київ : Слово, 2017. – 448 с.

23. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності : діагностико-розвивальний комплекс : навч.-метод. посібник / Л. О. Калмикова. – Київ : Слово, 2016. – 384 с.

24. Калмикова Л. Проблеми з мовленням? Подбаймо про мотиви : діагностика і розвиток мовленнєвих мотивів старших дошкільнят / Л. Калмикова // Дошкільне виховання. – 2016. – № 5. – С. 2–5.

25. Калуська Л. Комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Любомира Калуська. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 144 с.

26. Карпицька Л. В. Сторітелінг – сучасна технологія розвитку монологічного мовлення у дітей із логопедичними ускладненнями старшого дошкільного віку / Л. В. Карпицька // Логопед. – 2019. – № 12. – С. 4–7.

27. Козира В. М. Технологія критичного мислення у навчальному процесі : навч.-метод. посібник для вчителів / В. М. Козира. – Тернопіль : Астон, 2017. – 60 с.

28. Крутій К. STREAM-освіта: розвиваємо критичне мислення дошкільнят / К. Крутій, І. Стеценко // Дошкільне виховання. – 2020. – № 3. – С. 3–8.

29. Крутій К. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку / К. Крутій. – Запоріжжя : ЛПДС, 2005. – 208 с. – (Б-ка вихователя дошкільного навчального закладу).

30. Кульчицька Н. В. Загадки як засіб розвитку мовлення дитини / Н. В. Кульчицька // Логопед. – 2014. – № 4. – С. 8–12.

31. Кушнерук Т. Прийоми розвитку зв'язного мовлення дітей, про які мають знати педагоги / Т. Кушнерук // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2017. – № 11. – С. 33–37.

32. Лавриненко О. Затримки мовлення могло б не бути! / О. Лавриненко // Дошкільне виховання. – 2017. – № 8. – С. 16–19.

33. Левицька М. Бачити, чути, говорити, або розвиток мовлення дітей з порушеннями зору / М. Левицька // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2020. – № 3. – С. 28–31.

34. Лічман Н. М. Кінезіологія як засіб розвитку мовлення та інтелектуальних здібностей дітей з особливими освітніми потребами / Н. М. Лічман // Логопед. – 2018. – № 6. – С. 12–16.

35. Логвинчук С. Л. Дидактичні ігри, вправи, творчі завдання: розвиток мовленнєвої компетентності дошкільників : методичний посібник / С. Л. Логвинчук. – Харків : Основа, 2013. – 191 с.

36. Логвинчук С. Мовленнєва компетенція – засобами гри : ефективний досвід / С. Логвинчук // Дошкільне виховання. – 2016. – № 2. – С. 11–15.

37. Луценко І. Спілкуємося на рівних : організація комунікативно-мовленнєвої діяльності дошкільнят на засадах дитиноцентризму / І. Луценко // Дошкільне виховання. – 2015. – № 1. – С. 5–10.

38. Манько Н. В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку : наук.-метод. посібник / Н. В. Манько. – Київ : КНТ, 2019. – 256 с.

39. Маршева Т. М. Використання методу мнемотехніки для підвищення мовленнєвої активності дітей / Т. М. Маршева, О. О. Сирцова // Логопед. – 2017. – № 12. – С. 38–42.

40. Електронний ресурс. Режим доступу: Освітня програма «Дитина». Джерело: <https://www.pedrada.com.ua/article/2326-programa-ditina>

ДОДАТКИ

ТЕМА: «У ГОСТІ ДО ОЗЕРА»

(екскурсія)

Мета. Ознайомити дітей із рослинним і тваринним світом озера рідного краю. Формувати поняття «озеро» й «болото». Збагатити знання дітей про найбільші озера України. Допомогти з'ясувати, яке значення мають озера в житті людини. Розкрити значення перебування на свіжому повітрі для зміцнення і охорони здоров'я. Сприяти розвитку спостережливості, уваги. Виховувати бережне ставлення до водойм.

Матеріал: 2 банки (1 з водою з крана), сухий хліб, насіння соняшника.

Хід екскурсії

I. Вихователь:

– Нашу Землю, діти, часто називають блакитною планетою. Як ви гадаєте, чому так кажуть про неї? Що оточує Землю?

– (Блакитне небо.) Правильно.

– (Блакитні води)А більшу частину самої Землі складає вода — моря, океани, озера та річки. Вода на землі — дуже важлива складова природи. Без неї не було б життя ані тваринам, ані рослинам, ані людям.

– Ви вже знаєте, яким кольором позначені на глобусі водні простори нашої планети? (Голубим кольором.)

Сьогодні будемо ми з вами мандрувати,

Блакить природи рідної вивчати!

Тож побажаємо удачі,

ще спостережливості для всіх нас.

За роботу, в добрий час!

– Ось сьогодні ми прийдемо до маленького куточка природи, де є водоймище, та спробуємо познайомитися з цієї природою трохи ближче.

– Як ви гадаєте, куди ми ідемо?

(Діти висловлюють свої припущення.)

А щоб скоріше здогадатись куди ми помандруємо, спробуйте відгадати загадку:

Стоїть корито, повне води налито. (Озеро)

Отже ми підемо на наше озеро. Я впевнена, що ви слухняні діти та вмієте себе гарно поводити, пригадайте як себе слід поводити біля води? (не лізти у воду, не підходити до неї надто близько...).

Діти пригадують правила поведінки та техніку безпеки біля водойми.

По дорозі до озера проводиться бесіда:

– Яка зараз пора року? Який місяць?

– Яке сьогодні небо?

– Чи є вітер?

– Чи були опади вранці?

– Яке повітря?

II. Діти підходять до озера.

От ми і прийшли, діти. Що ви бачите перед собою?

(Діти визначають: ставок, озеро, річку.).

Молодці. Ми кажемо: «водоймище», значить, із чого воно складається?

(Із води.)

А хто з вас знає, як воно утворилось? Давайте пригадаємо, як утворюються озера?

(Відповіді дітей).

Давайте оглянемо, чи є в цьому озері витік? Так, звичайно, є. Як на вашу думку, це добре чи це небажане для озера явище? Чому ви так гадаєте?

Ми принесли сюди баночку з водою, яку набрали в дитсадку з-під крана.

Дістати баночку з водопровідною водою, а в іншу банку набрати води з озера, показати їх дітям та пропонує порівняти.

Діти за допомогою дорослого роблять висновки:

– Водопровідна вода зовсім прозора, а у водоймищі трохи мутна.

– Водопровідна вода не має запаху, а вода зі ставка пахне мулом.

- Вода з крана чистіша, ніж та, що у водоймі.
- Водопровідну воду можна пити, а воду з водоймища можна пити тваринам та птахам, а людям не можна.

– Молодці, діти. Як ви гадаєте, хто живе в цьому озері? Спробуйте відгадати:

1) У воді вона живе,
немає дзьоба, а клює. (Риба)

2) Має клешні й довгі вуса,
Я й сама його боюся;
Він щипає, мов гусак,
Ну, а звуть щипаку ... (Рак)

3) У водоймі проживає;
Цілий день пісні співає.

Все зелене це малятко,
Воно зветься (Жабенятко).

Подивіться чи бачите ви їх зараз?

Чому, де поділись жаби?

Чи змогли б риби, раки та жаби жити без води? (Діти дають заперечну відповідь.)

Подивіться, хтось до нас пливе. Чи впізнали ви їх?

Вірно, це родини качок.

(Діти розглядають качок, роблять порівняльну характеристику качуру та качці)

Мешканці водойми — дикі чи домашні істоти? Чому ви так думаєте?

Як людина має ставитися до них? (Пояснення дітей.)

Чи можемо ми зараз допомогти каченятам?

Коли ми йшли на озеро, я взяла із собою хліб та насіння соняшника, давайте погодуємо каченят.

Діти годують качок, кличуть їх до себе.

Розгляньте прибережну зону озера. Що ви там бачите?

Які дерева ростуть поблизу озера?

Подивіться на ті рослини, які ростуть в озері. Як ви гадаєте, чому вони там саме ростуть? Назвіть рослини, які ви добре впізнали: Так, рогіз, хвощ болотяний, осока тощо.

Чому осока і рогіз високі та соковиті?

Роздивіться будову рослини рогіз. Як виглядає стебло? Саме там є повітряні порожнини із них рослина бере повітря для дихання. На що схожі листки?

Подумайте і скажіть, чи корисні озеру ці рослини, чи від них є шкода? Як тварини використовують у своєму житті високорослі рослини? Чи потрібні їм низькорослі соковиті рослини і навіщо?

Давайте подихаємо глибоко. Що ви відчуваєте, яке тут повітря? (Чисте, свіже, вологе.)

Як дихається нам біля водоймища? (Легко.)

Будь - яке водоймище — це мальовничий куточок природи. Подобається вам тут, діти? (Так.)

Для чого люди влітку приходять до водоймища? (Щоб тут відпочити, порибалити, помилуватися природою.)

Що можна робити на тих водоймищах, де обладнаний пляж, у теплу погоду? (Купатися, плавати та загоряти.)

Я пропоную прогулятися бережком, поспостерігати за мешканцями цього куточку природи.

Діти коментують свої спостереження.

Подивіться, діти, як вітрець гонить по водяному простору хвилі.

Які вони? (Сріблясті, веселі, жваві.)

Давайте порівняємо: однаково виглядає поверхня води в затінку і на сонці? (У затінку вода темна, а на сонці вона блищить, виграє, сяє.)

Водичка — мов дзеркало. Що відображається в ньому? (Небо, хмаринки, дерева, що ростуть на березі.)

Як гарно тут! Як ви гадаєте, а яким буде на вигляд озеро взимку?
(Водойма замерзне, на її поверхні буде крига.)

Правильно. А навесні, коли сюди будуть стікати води із розталого снігу десятками струмочків, що відбудеться? (Добавиться води)

А зараз, діти, спробуйте на хвилюшку заплющити очі. Прислухаймося до звуків природи. Розкажіть, що ви чуєте? (Плескіт хвиль, шум очерету, квакання жабок.)

Діти спокійно прогулюються вздовж берега, спостерігаючи за красою. Потім діти повертаються до дитсадочка.

III. Підсумкова бесіда.

- Де ми побували на екскурсії?
- Які зміни в природі ви помітили?
- Який рослинний світ озера ви запам'ятали?
- Назвати представників тваринного світу озера.
- Як потрібно дбати про охорону життя біля озера.

Екскурсія «Природа навколо нас».

Мета: Формувати уявлення про природу в цілому, неживу й живу природу; працювати над виробленням умінь виділяти істотні ознаки предметів, групувати їх; виховувати любов до природи.

Перед виходом вихователь запитує:

— Що ж таке природа?

Пропонує оглянутися довкола й сказати, що вони бачать.

Що з того, що нас оточує, можна назвати словом "природа"?
Вислухавши відповіді, він узагальнює:

— Те, що оточує людину і не зроблено її руками - природа. Сонце, небо, вода, вітер, земля, рослини, тварини - все це природа. Людина також невід'ємна її складова. Природа дає все необхідне для життя людини: їжу, воду, повітря, будівельні матеріали. Вона є джерелом натхнення для письменників, композиторів, художників, які присвятили їй чимало чудових творів. Недарма природу називають ненькою. Всі ми - діти природи, та не всі однаково добрі до неї. Дехто знищує тварин, рослини, забруднює водойми, повітря. Природа ж потребує постійної уваги, турботи.

Після цього вихователь повідомляє, що природа поділяється на живу й неживу, і пропонує назвати окремі об'єкти, предмети, які належать до живої чи неживої природи. Спрямовуючи думку дітей у необхідне русло, педагог дає завдання поспостерігати, як і чим живляться птахи, бджоли, павуки у траві, на деревах і кущах. Підводить дітей до висновку, що всі істоти живляться, і запитує, що знають діти про живлення рослин.

— Що беруть рослини з ґрунту?

— Чому в нього вносять добрива?

Ставить проблемне запитання:

— Чи можуть існувати живі організми без неживої природи?

— Що їм необхідно для життя?

Загадка

«Всі його люблять, усі на нього чекають, а хто подивиться, кожен скривиться» (Сонце).

— За що ж усі люблять Сонце?

Вислухавши відповіді, вихователь уточнює:

— Життя без Сонця неможливе. Якщо воно перестане світити, зелені рослини загинуть, бо вони не можуть жити без тепла й світла. Тваринам нічим буде житись. Все живе замерзне від холоднечі. Проте цього не станеться, бо Сонце - зірка, яка випромінює у простір силу-силенну тепла й світла. Воно набагато більше від Землі, та через велику відстань здається маленьким

Ігри і вправи

Дидактичні ігри

– «Відгадай і назви».

– «Так чи ні?».

Рухливі ігри

– «Естафети».

– «Живе не живе».

Щоб діти краще групували живі й неживі об'єкти, також доцільно провести гру. Для цього група розподіляється на дві команди, призначається ведучий, який швидко називає різні об'єкти. Коли назве живий об'єкт, діти піднімають руку вгору, коли неживий - присідають. Хто помилився, виходить із гри. Перемагає та команда, в якій залишиться більше дітей.

Зворотній шлях долається короткою дорогою

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Каменевська Діана Володимирівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

- не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
- відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
- не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

28.03.21
(дата)

(підпис)

Діана Каменевська
(ім'я, прізвище)